

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 170. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 26-го липня 1941.

No. 170. Jersey City, N. J., Saturday, July 26, 1941.

VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ

Тел. „Свобода”: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

МІЖ АМЕРИКОЮ І ЯПОНІЄЮ КОНФЛІКТ ЧЕРЕЗ ІНДО-КИТАЙ

ВАШИНГТОН. — У Вашингтоні кружляють по-голоски, що американський уряд приготується до зірвання економічних зносин з Японією. Це мав би бути карний крок Америки, звернений проти Японії за її агресивні наміри щодо французького Індокитаю. Підсекретар стейту Велес обвинувачив Японію за це, що японські військові кроки загрожують мирному життю народів на Тихому океані, що Японія нарочито старається утруднити Америці довіз з тихоокеанських островів гуми та інших сировинців, потрібних для воєнної продукції, та що вона своєю агресивністю загрожує безпеці американським посіlostям на Тихому Океані як Філіппінам. Таким робом Японія стається дійсною загрозою для обох Америк. З урядових кол надходять не підтверджені поголоски, що проти Японії на Тихому океані виступлять разом три держави, а саме Злучені Держави Америки, Велика Британія та Голандська Індія.

„ГВИЛЕР БЛИЗЬКИЙ ЗРАДИ” — КАЖЕ СТИМСОН.

ВАШИНГТОН. — Секретар війни, полк. Генрі Л. Стимсон, виступив з публічним обвинуваченням проти демократичного сенатора з Монтани Биртона Гвилера за його ізоляційну акцію серед американського громадянства, а головним серед війська. Він сказав, що діяльність Гвилера є „дуже близька до субверзивної акції проти Злучених Держав Америки як що не до зради”. Гвилер мав вислати як сенатор коло мільона карток без поштової оплати до різних американських горожан, в тому числі теж і до воєнків і до офіцерів, дораджуючи їм писати до президента і заявляти проти вступлення Америки до війни.

ГВИЛЕР ГОСТРО ВІДПОВІДАЄ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Гвилер, відповідаючи на обвинувачення Стимсона, заявив, що він ужив адресату журналу „Патфіндер”, подібно як це робили президент Рузвельт, б. президент Гувер, б. амбасадор Кенеді й інші, та що ці картки він повислав ще перед тим, поки видигнуто (в Конгресі) питання задержання військових. Він рівнож закинув секретареві Стимсону, що він не є компетентний вести свій департамент. Гвилер мав рівнож вислати листа до секретаря війни з запитом, чи це правда, що американські війська прибули вже до Єгипту. Однак Стимсон не порушив цієї справи на пресовій конференції.

ВИЛКІ РАДИТЬ НЕ ЧЕКАТИ НА ГІТЛЕРА.

САН ФРАНСІСКО (Кал.). — Виголошуючи на західному березі Америки другу з черги промову в справі національної єдності, Вендел Вилкі заапелював до американців, щоб піддержали активно й динамічно країну оборону як одинокий середник вдержання свободи. Він заявив, що Америка мусить вести відважну і гостру акцію, щоб тим способом перешкодити Гітлеру в його намаганні опанувати цілий світ. Щоб перешкодити державам „осі” розпочати війну на західній півкулі, Вилкі радив, щоб Америка довела цю акцію далеко від американських берегів.

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ЗАДЕРЖАННЯ ВІЙСЬКОВИХ В КОНГРЕСІ.

ВАШИНГТОН. — Секретар війни Генрі Стимсон вислав до Конгресу готовий законопроект, пригатований президентом Рузвельтом і департаментами війни й маринарки, в справі задержання військових, членів Національної Гвардії та резервових старшин довші як це було приписано законом. В законопроекті нема згадки про знесення заборони вислати американську армію поза границі краю, як цього послідовно домагається штаб армії.

АМЕРИКА НАЙЛІПШИЙ ПОКУПЕЦЬ АРГЕНТИНИ.

БУЕНОС АЙРЕС (Аргентина). — Торговельні експортів зіставлення Аргентини вказують, що Злучені Держави Америки є найкращим покупцем, бо Америка купила в Аргентині товарів на 263,000,000 пезів, що рівняється 36% всього експорту.

ПАН-АМЕРИКАНСЬКА ГРУПА ОБХОДИТЬ ПАМ'ЯТЬ ВИЗВОЛЬНИКА.

НЬО ЙОРК. Около 300 осіб південно-американського походження урочисто обходили 158-літню річницю народження Симона Болівара, борця за визволення Південної Америки. Перед пам'ятником Болівара в Сентрал Парку в Нью Йорку численні промови, між якими перше місце займав д-р Люїс Фернандо Гуахалла, болівійський посол до Злучених Держав Америки, підкреслили не тільки визвольні ідеї Болівара, але стверджували, що згідно з його заповітом, щоб вдержувати Америку вільною, обидві Америки стоять у теперішні непевні часи тісно одна біля другої.

РУЗВЕЛТ НАТЯКАЄ НА ЕМБАРГО НАФТИ ДО ЯПОНІЇ

Відбуваючи довшу конференцію з членами новоствореного „Комітету Добродійної Співпраці”, що помагає країній обороні, президент Рузвельт заявив, що уряд Злучених Держав Америки може наложити ембарго на вивіз нафти до Японії, як рівнож може заморозити всі капітали Японії, що є зложені тепер в Америці. Президент сказав, що він дав дозвіл на вивіз бензини до Японії, два роки тому, щоб уникнути війни на півдні Тихого океану, але тепер справа стоїть цілком інакше, бо „всі позначки, що готується нова інвазія”. Президент говорив, що колиб два роки тому Америка не була дала Японії бензини, то ця остання, потребує її до ведення війни в Китаю, булаб пішла по нафту до Голандських Індій, що означало б війну. Ця заява президента була подана до публічного відома зараз по заяві підсекретаря стейту Велеса, який загрозив Японії економічними санкціями за воєнні кроки на Далекому Сході.

КАЖЕ, ЩО ЯПОНСЬКІ ВІЙСЬКА Є В ПЕРУ

Еквадорський уряд в Квіто, заявив у спеціальному бюлетені, що один з еквадорських старшин бачив щонайменше 3,000 японців на перуанській границі, де вибухали були перепалки з еквадорською армією. Ця заява уряду рівнож згадує такі пресові звіттовлення, начеб то японські війська творили авангард наступаючих перуанських військ. Знова урядові чинники в Лімі, столиці Перу, висміяли ці обвинувачення еквадорського уряду й заявили, що в них нема жадних японських військ. Казали, що в Перу є велика японська еміграція, а нова генерація, роджена там, стає автоматично перуанськими горожанами. Дуже можливо, що з тих роджених в Перу японців й були зложені ці відліки, що наступали проти еквадорських військ.

ГОЛАНДСЬКІ СХІДНІ ІНДІЇ ПРИГОТОВАНІ НА ВСЕ

Голандські летунні, що в дорозі з Голандських островів до Лондону, переїжджали через Нью Йорк, заявили, що голандські посіlosti є вповні приготовані на всі несподіванки, бо голандська королівська армія має добрі літаки (включно американського виробу), модерні екіпунок та є добре вишколена в модерній тактиці.

НІМЦІ ТАКИ НЕ МОЖУТЬ ПРОБИТИ ЛІНІЇ СТАЛІНА, КАЖУТЬ СОВЕТИ

Советські звіттовлення знов заперечують, що німецькі війська наближились до Москви і що советська оборона „лінія Сталіна” не лиш є слабіша, але з кожним днем кріпшає. Совети далі говорять, що їм віддали, що залишилися на захад німецької армії, завдають німцям великі шкоди. Водночас советські звіттовлення стверджують, що далі ведуться завзяті бої в околицях Житомира і Києва, в околицях Ленінграду, де німецько-фінські війська взяли місто Петрозаводськ. Щодо німецьких летунських наїздів на Москву, то лиш 3-4 відсотки з тих соток німецьких літаків, які пустились на Москву, продерлись до Москви і скинули свої бомби. Решта мусіла завертати. Поверх десять відсотків з загального числа зістрілено влодину, кажуть советські звіттовлення.

НІМЦІ МАЛО ПИШУТЬ ПРО СОВЕТСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ФРОНТ

Німецькі воєнні звіттовлення висунули тепер на перше місце не советсько-німецький фронт, тільки інші фронти. Вони ширше розписуються про повітряні бої між англійськими і німецькими літаками, кажучи що німці збили поверх 90 англійських літаків. Пишуть також обширно про морський бій між італійськими і британськими морськими силами, в яких італійці мали віднести перемогу. Про успіхи німецької армії на советським фронті пишеться мало і загально. Слідне здивування німців з сильною обороною советських військ. Проте говориться, що в околицях Києва німецькі війська цілковито розбили лінію Сталіна і посулились далеко за нею. В тій околиці, кажуть німецькі звіттовлення, „зломаний всякий советський опір”.

АНГЛІЙЦІ ПОКЛИКАЮТЬ БІЛЬШЕ ЛЮДЕЙ ДО ВІЙСЬКА

Англійське міністерство праці покликало до праці в різних воєнних заняттях нові річники, чоловіків, які родились в 1895, 1896 і 1897 роках. Також покликають нові річники жінок. Дотепер в різних воєнних заняттях служать один мільон і 250 тисяч англійських жінок, всіх суспільних верств, яких покликало примусово до війська. Нові річники збільшать англійську воєнну машину на три мільйони осіб.

МАДЯРИ НАД БОГОМ

Мадярське воєнне звіттовлення говорить, що мадярські війська ввійшли на пару сот миль вглиб советської території і тепер стоять над Богом.

ПАНІ РУЗВЕЛТ ВІДВІДУЄ ДІТЕЙ. — Жінка президента, пані Рузвельт, відвідала дітей з державної оселі при Квинсборо Бридж, Нью Йорк, Н. Дж., і пригадалась їхній заботі.

БРИТАНІЯ ПІДДЕРЖИТЬ АМЕРИКУ В ЇЇ ПОЛІТИЦІ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

ЛОНДОН. — Бритійська преса й офіційні кола однозвучно заявляють, що Британія піддержить всяку політику Злучених Держав Америки на Далекому Сході, на яку вони не рішилисяб. Ходить про Японію, яка вже окупує своїми військами французьку кольонію Індо-Китай, підсуваючись в той спосіб чимраз ближче американським посіlostей і до Сінгапору. Але про можливість війни між Америкою і Японією англійська преса багато не говорить. Згадується обширно про економічні репресії супроти Японії. Якби Америка на такі репресії рішилась, Британія її в тим вповні піддержить.

УРЯД В ВІШІ ПІДДЕРЖУЄ СВОЮ ПОЛІТИКУ.

ВІШІ. — Французький уряд в Віші заявив, що Японія цілком не примінювала ніяких натисків до Франції в справі дозволу їй окупувати Індо-Китай. Франція зробила це добровільно, щоб охоронити цю кольонію від захоплення її іншими силами, зокрема китайськими і британськими. Проте в міжнародних колах ніхто не вірить, що під тим оглядом не було натиску з боку Японії, чи держав „осі”. Також ніхто не вірить, що та окупація має тимчасовий характер.

ЯПОНІЯ ДУМАЄ ЙТИ ДАЛІ.

ТОКІО. — Японська преса вже не розводиться багато про окупацію Індо-Китаю, а приймає це вже як довершений факт. Вслід за тим японська преса почала широко розписуватись про Тайлан, чи Сіам. Після всякої правдоподібності Японія захоче окупувати і цей край. А цей край має ще важніше стратегічне значіння для Британії і Америки, ніж Індо-Китай.

СОВЕТИ НЕЗАДОВОЛЕНІ З ПОМОЧИ АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — Советські дипломати в кола в Лондоні голосно ремствують на Англію, що вона не дає Советам такої мілітарної допомоги, яку повинна. Советські кола домагаються, щоб Англія відразу створила експедиційну армію і рушила на окупацію Європи. Це змусило німців відтягнути більшу частину своїх сил з советського фронту. Колиб навіть ця експедиційна сила була розбита, то всетаки це так помішає німецьку воєнну тактику, що в остаточнім висліді виграє на тим й Англія.

Та в Англії на таку експедиційну виправу ніхто і не думає вибиратись. Англійський уряд на днях порішив в себе внутрі далі уважати комуністичну партію не легальною. Хоч деякі особи робили заходи в парламенті, щоб дозволити на друкування комуністичної газети „Дейлі Воркер”, такого дозволу не уділено.

БОМБА ВИСАДИЛА ШИБИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ АМБАСАДІ.

МОСКВА. — Німецька бомба, що вибухла недалеко американської амбасаді в Москві, повисадила в будинку амбасаді вікна. Але позатим нікого не поранено.

СПРАВНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ЛІТАКІВ.

ЛОНДОН. — В налетах на заняті німцями французькі порти, зокрема на Брест, разом з англійськими боевими літаками брали участь і чотири американські „повітряні фортеці”. Англійські військові кола захоплені справністю тих літаків і кажуть, що вони виконують знамениту роботу. Вони бомбардували порт, з ціллю ушкодити стоячі в нім німецькі боеві кораблі, „Шернгорст” і „Князь Ойген”. Ці повітряні фортеці, кажуть англійські кола, завдяки своїм спеціальним інструментам могли скидати з такої висоти свої бомби з якої дотепер нікому і не снилось. Вони літали так високо, що навіть не було чути шуму їх моторів в тій хвилі, як вони скидали бомби. Проте їх бомби влучили в кораблі і завдали їм великі шкоди.

ІТАЛІЙЦІ ПРО АМЕРИКАНСЬКІ СУБМАРИНИ.

РИМ. — Вихвалюючись, що їх боеві кораблі і літаки затопили чотири британські кораблі, а декілька боевих кораблів поважно ушкодили, італійські звіттовлення говорять, що є поважні причини підозрівати, що в тім морським бою з британськими силами на Середземнім морі брали участь й американські субмарини. Чи ті субмарини були також обслуговувані американськими вояками, італійці не говорять.

СТРАШНІ БОЇ В ЛАТВІЇ.

ШТОКГОЛЬМ. — Швецький журналіст поїхав до Латвії, щоб переконавшись наочно, як там стоять справи? Він описав, що по цілій території Латвії відбуваються жадливі жорстокі бої між латвійськими партизанськими відділами і советськими. Ця боротьба така жорстока, що полонених відразу вбивають. Латвійська газета приносить щодня цілі шпальти назвищ вбитих латвійських повстанців. „Війна там тільки що почалась”, говорить швецький журналіст.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед
видачею числа, в котрім оголошення хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокі числа три центи.		Three cents a copy	
На рік	\$6.00	One year	\$6.00
На пів року	\$3.25	Six months	\$3.25
На три місяці	\$1.75	Three months	\$1.75
Число з п'ятиці (з англійською частинкою):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	\$2.00	One year	\$2.00
На пів року	\$1.25	Six months	\$1.25
В Джерсі Сіті і Заграницю:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	\$9.00	One year	\$9.00
На пів року	\$4.75	Six months	\$4.75
На три місяці	\$2.50	Three months	\$2.50

КРАЩЕ ДАТИ ВИГОВОРІТЬСЯ

Язык буває часто найбільшим ворогом людини. Через язык людини може одначе потерпіти не тільки сама людина і його родина, але й організація, громада, а то й цілий нарід. Хто пригадає собі нерозважні вискази німецького кайзера зперед часів першої світової війни, той знає, скільки вони нанесли шкоди Німеччині й як вплинули на те, що Англія перейшла в проти-німецький табор. Та це мова про „великі риби“, скаже дехто. Але так є, що в напружених часах не тільки визначні й впливові люди, але часами й „малі риби“ можуть наробити великої шкоди нерозважним словом чи поступком. Ось тому і повстають в критичних часах різного роду цензури навіть в демократичних краях, для яких свобода є свого роду святістю.

У нас ще офіційної цензури нема, хоч є проголошене свого роду поготи́вля. Але проте всюди відчувають вагу хвилі. Тому як у пресі так і в прилюдних виступах саме громадянство накладає на себе певну цензуру, вважаючи добре, щоб якимсь словом чи поступком не пошкодити справі оборони краю. Та Злучені Держави це цілком не пішли до війни. Ще не є сказане в тій справі останнє слово президентом і конгресом у Вашингтоні. Супроти цього вирінає питання, чи про важні публічні справи, що є зв'язані з війною, а це тепер найголовніше, можна ще говорити зовсім отверто, висказуючи щиро свою опінію. Ось це є та проблема, яка тепер стала актуальною, коли брати під увагу те, що говорять такі, як, наприклад, сенатор Гвілер чи Ліндберг. Тому й цікаво знати, як до цього ставитись.

Отже є багато таких, що не погоджуються з промовами сенатора Гвілера і Ліндберга аж до такої міри, що називають згадані особи „зрадниками“. Та більшість опонентів становлять такі ліберали, що вважають, що як довго демократія є в повній силі, так довго треба вважати свободу слова найбільшою її цінністю. Вони кажуть, що краще, щоб люди висказували отверто свої погляди, ніж, щоб кривили душою і свої погляди здригали, або одно говорили, а друге думали. Саме тим відрізняється демократія від тоталітарних режимів, кажуть вони, що вона визнає різний спосіб думання.

Очевидно, що ця свобода слова відноситься до нормальних часів, а сьогоднішні часи не можна ніяк вважати нормальними. Та проте обороняється в Америці далі свободу слова в тому переконанні, що громадянство повинно саме бути настільки вже свідомим і патріотичним, щоб знати, як у такому часі цю свободу покористовуватись. Доперва, якщо президент проголосить „надзвичайний стан“ у повному цьому слова розумінню, то тоді опиниться в „надзвичайному стані“ теж і свобода слова. Та наразі ще цього нема. А є тільки добровільна повздержливість.

Проф. Микола Чубатий.

ЧИ МАЄМО ДИВИТИСЬ БАЙДУЖНО НА ТЕРПІННЯ УКРАЇНЦІВ В ЕВРОПІ?

(НАДІСЛАНО ДЛЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДИСКУСІЇ)

Що ми робимо для наших братів?

На різних українських землях відбуваються події, що можуть зареєструвати на долі українського народу мабуть на сотки літ. Серед того найбільшого у світі гігантського змагання поміж двома ворожими таборами, не то Європі, але й світа, безмірно терплять український нарід, вмирають діти майбутньої нації, гинуть мордовані що найкращі діти українського народу. Це все цінність, якої нам не заступити в майбутності і білками золота, бо це тіло, це жива субстанція нації.

Ми можемо по війні опинитись в такій безнадійно розпучливій ситуації, що міжнародна конюнктура може й довести до створення української держави, себто мрії цілих українських поколінь, але ті держави не буде кому вести, бо що найкраща частина народу вигине, новий нарібик скараватіє, а тоді в українській державі треба на її шкоду послугуватись чужим елементом. Перед нами гостра проблема ратувати все, що дається для майбутньої вільної України: кожну українську дитину, кожного українського чоловіка, зокрема кожну інтелігентну людину. Без інтелігентної верстви не поведемо української держави. А та інтелігентна верства, через спеціальну ворожу, московську, польську, мадярську та румунську політику винародовлення, піде правди діти, такі дуже тонка.

Ключ українського громадянства Америки, ключ тільки на кілька хвилин перед відданням тої годиною ратувати все українське, що можна, дати поміч українським людям, оскільки це є в нашій силі. Скажу ясно і отверто, що є неправдою, що ми нічого не в силі ніни зробити для рідного народу в Європі, натомість правдою є, що ми досі нічого не встид перед історією не зробили. Не зробили ми досі нічого в ту раз може на століття історичну хвилину, яку у своїй візії вивід Шевченко, що Україна буде збуджена в крові та огні.

Не хочу тут говорити про політику, про політичну акцію. Для такої дійсно обставини в Америці непригожі. Але коли для політичної праці обставини непригожі, то вони цілком неможливі, щоб зробити

щось доброго українським людям зараз, такі ніни розкине-ним по таборах полонених чи концентраційних таборах у Швейцарії, в неокупованій Франції, а навіть в Іспанії та Португалії.

Як що неможливо булоб ніни безпосередньо помагати найбільше потребуючим українським людям на українській землі, то тямити нам треба, що безпосередньо по війні парити буде там така нужда, а смерть буде сити таке жаглене знищення, що будуть потрібні не тисячі, а мільйони доларів, щоб ратувати саму субстанцію, живе тіло українського народу, себто людину для вільної України. Пригадаймо собі тільки часи по світовій війні, кілька то соток тисяч людей, виснажених війною, уратувала тоді американська поміч.

Річ природна, що тої годі ми ще не в силі будемо зробити, якщо вже ніни не забере-мося до праці. Нам таки відрі-з треба взятися за створення Українського Допомогового Фонду як всенародної, поза-партійної, цілком неополітич-ної установи.

Український Реліф-Фонд вже ніни міг би одній частині зем-ляків помігти, але більша ча-стина його праці прийдє без-посередньо по війні. Тому не-гаймо треба братися за робо-ту, велику грандіозну працю.

Як птахи розбірались укра-їнські люди по всьому (до-слідно по всьому) світі, а на-ше серце як закамінєло, не-вистить на це українське гор-ебайдушно. Натворилося бага-то комітетів, без громадсько-го авторитету, а результєт — майже zero. Пішли організації двіста доларів і кричуть — це ми ведемо поміч, а не там-ті. А на ділі ніякої помічи для нещасних земляків нема.

Доходять відомості з не-купованої Франції, що багато там наших людей в крайній нужді. Вартісний наш науко-вий дослідник, історик Бор-ішак, сидить десь там у таборі, а може вже й загинув; і ніко-му на думку не преїде, що загине людина для майбу-тньої України прямо великої вартості. Але то так тільки для прикладу, бо таких Бор-ішаків загине більше. Та ж наша еміграція в самій Фран-ції числила була вже понад 50,000 душ самих працюючих,

а з родинами та дітьми певно доходила до сотки тисяч.

Українські колонії були розкинені по цілій Франції, та-кож і в нинішній неокупованій не тільки в північній, занятій німцями. В р. 1937 подорожу-вав я також по тій неокупова-ній частині Франції і всюди там, в Греноблє, Віші, Керей-ско стрічав я поважні кольонії українських людей з дітьми та жінками. А нині вони в край-ній нужді, бо весь промисл переможеної Франції в застою, а робітництво, зокрема чужи-нєцьке, в нужді.

Кілька, а може й кількана-цять соток наших полонених найшлися знову в концент-раційних таборах у Швейцарії. Їх положення жалюгідне. Від-мого колишнього студента з львівської Академії, нині вже доктора богослов'я о. Люба-чівського, дістав я листа, який чорно малює положення на-ших полонених в Швейцарії. Додам, що це людина рідко-правого характеру та горячий патріот. „Великодні свята а так само свята Родження Хри-стового — лише о. д-р Люба-чівський, перевів я переважно в залізничних вагонах, йдучи з відвідинами до наших полоне-них вояків. Замість радісних пісень наслуухався я нарікань та жалів наших людей, що хо-тілиб вернути до своїх родин. Замість бажань доводилось мені вислухати кпин та доте-пів наших „сонсидуб“, що й тут думують верховодити на-шим. Всюди доводилось мені чути: якщо не можете виеднати, щоб ми вернули якнай-шорше домі, то принаймен-ше увільняйте нас від поляків, від польського верховодства, яке й тут годі нам виедержати. Головно даються нам з в зна-ки польські старшини, що ду-мають, що вони вдома.

Нераз оповідали мені люди — пише далше о. д-р Люба-чівський — за що їх тут карю-ють арештом, що по просто-вірити не хочеться, щоб ті старшини були при здорових змислах. Наприклад, один з у-країнських полонених дістав 5 днів арешту за те, що підпи-сався на картці, яка признава-ла йому 5.50 франків. Опісля показалося, що швейцарський офіційр через помилку поклав прізвище покраного. Той бі-дачесько мусів відсидіти 5 днів арешту, бо польський о-фіційр був думки, „же жолнеж польскі не мугл зробити щось

подобного“. Це, очевидно, дрібний виладок, але характе-ристичний для розуміння від-носин польських старшин до українських вояків. Таких ви-падків є дуже багато й нема кому стати в обороні.

Я всюди просив швейцарсь-ких старшин, щоб наші люди до них безпосередньо могли голоситись з жаленнями. Вони вправді запевнювали ме-не, що дуже радо на це го-дяться, але чи не забудуть? Требаб, щоб хтось того по-стійно пильнував.

Я тут співпрацюю з п. О. Нижанківським. Він то стара-ється, щоб тих людей зібрати в окремих таборах, та щоб їх есентуально назад відіслати до Франції.

З так званим Українським Червоним Хрестом в Женеві, з яким я давніше зачав був пра-цювати, якое не дійшло до співпраці. Чому, сам не міг би я пояснити! Ім усе було важко на все дістати дозволення; що вони тепер роблять, не знаю.

Тут у Швейцарії має бути 800 наших людей а може й більше між полоненими поль-ськими вояками, яких всіх є до 12 тисяч. Пізнав я покищо яких 300, інших требаб відшу-кати. Деякі прямо боються признавати, що вони українці, щоб не наразитися на переслі-дування з боку польських старшин.

По прізвищах трудно пізна-ти, бо деякі дуже сильно по-перекручували на польську мо-ду. Через брак сконцентрова-ної та більше показної праці з українського боку швайцар-ці не орієнтуються в ріжниці між українцями та поляками і росіянами. На томісць поль-ська та російська еміграція зі своєю працею втискаються всюди. А наша нечисленна еміграція в Швейцарії як не свариться, то стоїть на службі інших, так, що хоч сядь тай плач... Про людей, які пред-ставляють нашу гуманітарну працю, додаю кілька пояснєнь: П. Нижанківський, це бувший сотник Української Галицької Армії, інвалід, нині тут профе-сор музики. Знаю теж п. Ба-чинського з так званого Чер-воного Хреста, одначе з ним тепер навіть не листуюся. Тіль-ки всього про наші справи”.

Ось слова о. д-ра Любачів-ського.

Справді досить про наші справи... Додам тільки, що з цього ясно виходить, що та-ки ми самі з Америки не бага-то зробили, щоби було краще. Бо якже може такий о. д-р Любачівський розвести в Швейцарії якунебудь працю, коли він досі був відтятий від Львова, без наукової стипендії Екс. Митрополита та жив май-же на ласці установи, в якій досі студіював.

братими... А може, подумав собі, така то доля стріне і його голову.

Привели перд Скіндерпашу бранців та стали порядкувати: хто зможе заплатити більше окупі. Пійманий Мартин Кара-новський показував із себе вбогого шляхтича і його ви-пустили на волю за невеликим окупом.

Богдан поставили між по-сполитих, його відразу при-значили на галеру до весла, бо його кремезна стать зраджу-вала велику силу. Це була най-тяжча неволя. Не дармо кобза-рі в думах її оспівували й лю-дей до плачу доводили.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМ-САМИМ СТАВІТЕ СПІВ-ВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛ-ОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІ-ТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

А праця там можлива. Швайцарців я знаю з моєї праці на терені Міжнародної Організації „Пакс Романа“, що має осідок в Швейцарії; знаю їх з як найкращого боку як людей рідко безсторонно-сти та з почуття справедливості.

Як член Екзекутиви тоїж Міжнародної Організації ді-стаю з нашої централі з Фри-бургу в Швейцарії теж відомо-сти про їх гуманітарну пра-цю. В одному звітленні пи-суть мені з цілком противо-по, з швайцарського боку, про гуманітарну працю в тих таборах полонених та дода-ють, що та праця є дуже гар-но налагодна між іншим зав-дяки тому, що саме один з лі-дерів „Пакс Романи“ Андре Фльорінетті — є командантом двох таких таборів. А тут від нашого чоловіка дістаємо об-раз жалюгідного положення наших полонених. Вина у на-ших хаосі та незорганізова-ності. Те саме, що можна ска-зати про поміч нашим людям у Франції та ще де.

Що нам ніни треба робити?

Публікуючи вмісок із листа о. д-ра Любачівського, я хотів тільки дати американсько-ук-раїнському громадянству до-кумент на те, що й нині можна уратувати неоднो цінне укра-їнське життя, та що досі з на-шого боку майже нічого не зроблено. А може я неслухно сказав, що нічого не зробле-но? Зроблено, але так по кра-марськи, так дрібничково, ха-отично та без громадської від-повідальності, що замало ска-зати, що ніщо не зроблено, бо зроблено шкоду, бо така ро-бота внесла в американсько-українську збірноту хаос та знеохотила решту до всякої помічи братам по крові се-ред горючої Європи, хоч лю-дей зі серцем ще серед амери-канських українців не брак. Хочу дати об'єктивний пере-гляд „зробленого“. Ось постав-Український Запемоговий Ко-мітет, що навіть виеднав по-трібний дозвіл у Вашингтоні на публічні збірки. Не хоч-у ані найменшої тіни кидати на добру волю чи посвяти ініці-аторів комітету, але об'єктивно треба ствердити, що він очо-люваний за мало авторитет-ним та громадсько-відпові-дальними людьми, щоб міг стати всенародним Українсь-ким Реліф-Фондом на взір та-кихже фондів фінського, грецького, норвезького, поль-ського, югославського та ін-ших. В додатку він співпрацює тільки з жєневським так зва-ним „Українським Червоним Хрестом“, очолюваним п. Ба-чинськими, який теж не оправ-дав своєю працею громадсь-ких сподівань, як бачимо з ли-ста о. д-ра Любачівського. Все це разом говорить, що цей Комітет не то не розважав справи помічи українцям в Європі, але навіть її не посу-нув на крок вперед.

Такі самі завдання поставив собі Український Золотий Хрест, а радше два конкурую-чі собою Українські Золоті Хрести, один при сую полі-тичній організації ОДВУ, а другий самостійний. Саме це розбиття з одного боку та полі-тичність другого з другого боку, теж не посунуло справи українського реліфу наперед, тільки напакі. Як бачимо з листа о. д-ра Любачівського представник одного із Золо-тих Хрестів проф. Нижанківсь-кий по своїй змозі працює, одначе із тогож листа видно, що та праця є далеко недо-статочна. Зрештою фінансові середники, які в силі їх Золо-тий Хрест достарчити своєму представникові в Європі, самі за себе говорять, як і те, яка це може бути допомогова ак-ція, що він не добув собі гро-мадського кредиту. Вона і в одній сотій частині не сповняє дійсних потреб. Працю треба

(Докінчення на сторони 3-ій)

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(12)

Останками сил добралися до річки Кобидки й станули тут обозом.

Турецькі наступи на часок припинилися. Скіндерпаша побачив, що ні разу не вдалося йому розбити табору, а за кожним разом приходилося витрачувати чимало людей. Написав до гетьмана листа, що хоче миритися. Обіцявав дати полякам такі умовини, що зможуть цілі та здорові вернутися до дому, а він вдоволився цим, що не дав відобрати своєму панові частини землі та прогнав ворога за межі турецького царства. Гетьман знав, що це турецькі хитроїщі, що ворог хоче тільки від себе до турків шляхтича, перещо знав турецьку мову. Криш-денних серед спєки та куряви

час дасть своєму військові трошки відпочити при водопою і набрати нових сил.

Скіндерпаша задержав в себе посла цілий день. За цей час стягав свої війська. Зараз другого дня вранці почали турки наступ. На узгір'ях появились татари та засипали обоз хмарою стріл. З другого боку почала канонада турецької артилерії. Та з обо-зу вискочило кілька козацьких сотень, розігнало татар та здобуло навіть татарський бунчук.

Татарські і турецькі наступи повтарялися кілька разів, то з меншим, то з більшим розго-ном. Поляки відбивалися за кожним разом. Та вони нахо-дилися вже на краю виснажен-ня. Стільки недоспаних, пере-мучених ночей, стільки переве-дених серед спєки та куряви

днів, вичерпали сили війська.

Настала врешті памятна ніч з шостого на сьомого жовтня. Ворог цієї ночі непокоїв табор хіба тільки галайканням. До Дністра не було більше, як 40 стад. В усіх стала віджикати душа. Почувалися вже безпеч-ні. Та інакші почування напов-няли серця чурів та челяді, що почувалися до вини за грабу-нок і підпал. Зближалася хви-лина, коли їх мали судити. І тому промишляли, якби то о-минути цього.

Яксь задня сторожа наді-бала по дорозі стоги сіна. Ста-ла зараз його набирати й ван-тажити на вози, а через те відбилася від головної сили. Стали поспішати. В обозі по-чувли тупіт кіньських копит та, думаючи, що це татари насту-пають, стали відстрілюватися. Повстала метушня. Користає з того челяд, відпрягає коней від возів та давай тікати. Що далі діялося, важко розказати. Польський обоз розірваний і без коней, не може рушитися з місця. А тут з усіх сторін, на-че вода у розсохду бочку, вди-раються з оглушуючим кри-дом турки й татари. Польське військо добуває останків сил,

щоб дорого продати своє жит-тя. Усякий рятунок неможли-вий. Гетьман Жулкевський від-бивається слабючою рукою. Біля нього син та братанич за-слонюють його власними тіла-ми. Даремне якийсь ротмістр віддає йому свого коня та при-хає, щоб рятував своє життя. Жулкевський з досади замах-нувся на нього шаблемою.

— Не хочу жити, коли мое військо пропадає!

В цій хвилині турок відру-бав гетьманові руку разом із шаблемою. Носипалися на нього удари шаблєй. Гетьман пова-лився неживий на землю. О-бох його оборонців піймали на аркані.

Бачить це польний гетьман Конєцпольський і каже:

— Нема вже нашого вождя, самі мусимо про себе дбати! — Борється завзято із змін-кою своїх лицарів та огляда-ється за козаками. Та цих тур-ки відлучили від поляків, ок-ружили їх і наступають, мов розлючені оси.

В перших рядах борється сотник Михайло Хмельниць-кий, при йому його син Бог-дан заступає його своїм тілом. В тім Богданові доміється шаб-

ля на двоє. Яксь сильні руки довають його й починають ви-зати. А рівночасно бачить, як яничар рубнув батька в голо-ву. Батько розложив руки й впав без життя на землю. Богдан рванувся із усієї сили, розірвав сирівець, припав до мертвого батька й став цілува-ти його скривавлену голову. На вид такої синівської любо-ви, яничарський старшина спи-нує яничарів, що хотіли його зарубати. За хвилину Богдан став, перехрестив покійного й станув спокійно. Він увесь за-деревів. Його поведи між бранців.

Конєцпольського хотіли тур-ки взяти живцем і тому пійма-ли його на аркан. Багато шляхти попало в полон, реш-та згинула у січі, мало хто о-цілів.

Між трупами віднайшли шляхтича з відрубаною ру-кою. По свій голові пізнали, що це гетьман; старшого за нього в польському війську там не було. Яничар відрубав йому голову, застромив на спис і заніс Скіндерпаші. Дов-го вдивлявся Скіндерпаша в цю голову. Ще так недавно пи-сали до себе, називали себе

ПОМЕР ПОЛК. НИКИФОР БЛАВАТНИЙ В АРГЕНТИНІ

„Українське Слово“, офіційний орган українського товариства „Просвіта“ в Аргентині сповіщає про смерть тамтешнього українського еміграційного діяча, бл. п. полк. Никифора Блаватного, що помер 7 квітня 1941 р.

Про особу помершого пише С. Чапенко в посмертному некролозі в „Українському Слові“ наступне:

„Вмерла людина, котра більш як хто будь інший між нами в Аргентині, попрацював для української справи. Двічі він був редактором українських часописів. Тяжка робота, при якій не можна догодити всім людям нашої різноманітної еміграції. Никифор Блаватний написав три драми: „На шляху до перемоги“, „Січовий стрілець“ і „Посієш вітер-пожне бурю“. Тільки перша вийшла друком (інші в рукописах), але всі три з успіхом ставились на українській сцені.

„Полковник Блаватний був основником „Союзу Гетьманів Данила“, що одним з основників Т-ва „Сокіл“ і „Стрілецької Громади“ в Аргентині. Крім того, покійний, будучи переконаним гетьманцем-монархістом, був діяльним членом Союзу „Плуг та Меч“.

„Працюючи тут на українській ниві, що в більшості випадків приносить мало радості й звичайно нічого не дає в матеріальному відношенні, небіжчик пізнав горе безробіття і навіть голод. Він, як кожна оригінальна виникаюча людина, мав і ворогів і приятелів, котрі його ніколи не залишили в крайності. Але Н. Блаватний був занадто гордий, щоб

цих мовах не з чужих мов. Воно прийшло, яка спадщина від пращів, себто від людей тоїж крові, але що жили в давній давнині. Це можна пізнати ось як: це слово подібнується в дуже стародавніх гіндуських та перських книгах, а книги ті написані ще тоді, коли на світі не було ні української, ні французької, ні англійської, ні німецької, ні грецької, ні латинської, ні литовської, ні вірменської мови. Отже, слово „брат“ могло дістатись до тих мов тільки з стародавніх мов. Звідти воно й прийшло.

Це досконало, доведемо ось як:

Вчені піднісели великого труд. Вони списали і ще сплюснули всі слова усіх людських мов, які є або де були на світі. З цих слів письменники укладають словники кожної мови. Потім вони порівнюють слово з словом, підмивають. Вони приглядаються в котрих словах основи (себто корені) однакові, а в котрих ні. Це робота дуже морочна, що вимагає багато розуму, знання, талану, похвальності, пильності та уваги. Але тільки таким робом і були розпізнані корені багатьох мов слів. Тим же робом довідались і про історію кожного слова, себто стало відомо, як те слово вимовляється в старовину, а як вимовляється тепер, та який зміст мало воно в давнину, а який має тепер, і які відмінні відбулись з котрим словом протягом часу. От таким робом вчені й довідались, що слово „брат“ — корінне українське слово.

Але довідались і про те, що це слово „брат“ — не тільки українське корінне слово, — воно корінне слово також в старо-гіндуській (санскритській) та старо-перській (іранській) мові. Цеж слово „брат“ — корінне слово багатьох інших мов, хоч кожний наріз трохи і перекручує його, коли вимовляє.

Цікаво розглянути, як всілякі народи перекрутили його по своєму. От, приміром, з ново-німецька „брат“ буде „брудер“, з латинська, себто по староіталійському брат — „фратер“ з французька — „фрер“ по кельтському — „братір“, по старо-німецькому „бротар“, з литовська „бротеліс“. Або слово „дочка“: з московська „доч“ або „дочер“, по санскритському „дугітар“, по іранському „дугда“, з вірменська — „доустр“, з грецька „тгогтар“, по старо-німецькому „давхтар“, а по новому „тохтер“, по церковно-славянському „дошчер“ і „дочер“, з литовська „дукте“. Ці слова дають відчуття, що вони споріднені між собою, хоч вимовляється неоднаково по різних мовах.

Тей саме сталося і з словом „мати“ або „матір“: з санскритська та з старо-перської мови мати буде „матар“, з грецька „метер“, з латинська „матер“, по старо-іранському чи кельтському „матір“, по старо-німецькому „муотар“, по новому — „маттер“, з вірменська „маір“, з литовська „моте“, по церковно-славянському — „мати“. По нашому „удова“, „відава“ по старо-гіндуському, „вітве“ з німецька, „вев“ — з французька. І таких подібних слів в багатьох мовах велика сила.

З тих прикладів видно, що декотрі слова хоч вимовляються однаково, але взяті з окремих народів. І часто ті народи сидять собі далеко один від одного.

От, приміром, від України, Франції, Італії, Англії геть далеко до Індії та Персії. Від тих країн не близько і до Греції. Та, не вважаючи на те, подібність слів в багатьох мовах в ось-яких мовах: грецькій,

Чи Маємо Дивитись Байдужно на Терпіння Українців в Європі?

(Докінчення з стор. 2.)

зачати від основ і наново йти як найкорше, якщо прокляті історії не має спасти на американських українців за їх недбалість у ті переломові часи.

Думаю, що ніхто не буде оспорювати того погляду (він зрештою є задушевним бажанням всіх американських українців), що негайно повинен повстати авторитетний провід Українського Реліф-Фонду на взір фінського, норвезького, грецького чи інших. Такий Юкренієн Реліф-Фонд мусить бути очолюваний авторитетною особою, приємливою для всіх американських українців. Моя скромна думка є, що такою особою могла бути особа Пресвященного Івана. Він міг би очолювати Український Реліф-Фонд до кінця війни в Америці, а по війні перенести його працю на рідну землю.

Недавно в пресі читав я, що в подібному положенні як ми, є греки; їх край під німецькою окупацією і нині можуть вони допомогти тільки частині своїх земляків. Однак вони далі збирають свій фонд, бажаючи його дотягнути до мільйона доларів, щоб по війні відразу приступити з грандіозною допомогою акцією своїм братам.

Негайно треба, щоб якась поважна існуюча установа дала ініціативу до створення такого Юкренієн Реліф-Фонду. Та підготувала матеріали для орієнтації про все, що можна нині зробити, а що треба відложити по війні. В тій цілі негайно треба навізати ближчий зв'язок з працюючими нашими, слабкими допомоглими осередками в Швейцарії та ібраті правдиві та об'єктивні відомості про фактичний стан українського горя поза німецькою окупацією та як можливо і на українських землях занятих німецькими військами. То можна зробити ще тільки зі Швейцарії. Нам треба мати конкретні дані, а не якісь мітичні відомості про руїну та недолу українських людей.

Дотеперішні організації, що ведуть допомогну гуманітарну акцію для українців в Аме-

риці, мусіли передати свої чинності управі Українського Реліф-Фонду, зрештою колиб того не хотіли зробити, то їх акція так булаб залікдована саме через повстання такого всенародного Українського Допомогового Фонду.

Не треба хіба додавати, що терпіння українських жертв на шляху нашої визвольної боротьби та потреба такої справи взагалі зрештою, вимагає кінчево відселарувати Український Реліф Фонд від якоїнебудь політичної організації, а поставити в площині тільки чисто гуманітарній — ратувати живу субстанцію українського народу з воєнного пожарища.

Якнебудь політична організація є в силі справу української всенародної помочі тільки вбити, а ніколи розвинути її крила до дужого лету. На терені українського Реліф Фонду мусить бути можливість працювати і соціаліст і націоналіст, і республіканець-демократ і монархіст, і католик і православний. Тут йде про гуманітарну працю, про українську працю в найширшому розумінні.

Зрештою тільки таке ставлення справи усуне всякі зайві труднощі і в стосунку до американського уряду, який тепер ставиться до тої справи прихильно, тільки веде контролю всякої гуманітарної акції, і в стосунку до власного громадянства.

Моя думка, що Український Реліф Фонд мусів би поставити собі теж означену границю праці, наприклад зібрати чверть мільйона доларів та прямувати зібрати такий фонд серед усіх людей людського серця в Америці навіть й не-українського походження.

Ініціативу до того діла повинна дати одна із тих організацій, що досі вела допомогну акцію для старого краю; її обов'язком зібрати потрібні відомості в Європі й допомогти морально до створення всенародного Українського Реліф Фонду.

ПО 16 ЛІТАХ ВІДЗІСКАЛА ЗІР

„Я не знаю, чи буду мати настільки часу оглянути все, таке чудове на цім світі“ — говорила радісно 62-літня жінка, Дейвід Геловвей, що 16 років була сліпа й нагло, відвудючи своїх рідних в Алберті, через „чудо природи“ відзискала зір. Лікарі, що вже були махнули на ню рукою, дуже таким видужанню дивувались.

Розказує старушка, що вона вертала до дому доньки з поїздки до Летбридж. На двірці Брент-пучла вона голоси й — обернувши голову — побачила багажного з міхами. Не знаючи, що з нею діється, старушка почала сумніватися чи вона часом не тратить розуму, і боялась сказати про це своїй доньці, бо думала, що це їй тільки так здається. Прибувши однак додому, вона не видержала й запитала доньки, чи квадрати на її цираті дійсно червоні? Донька відповіла, що так, і мало не вийшла з себе з радості, що мати її вже бачить. Перше, на що звернула старушка увагу, це короткі спіднички жінок.

Лікарі казали, що сліпота старушки була спричинена старістю й тому вони порадили її не можуть.

Іван Франко (Дальше буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Запитуючий, Клівленд, О.

Подібні витинки ми вже дістали. Чому питати нас: Що ми на те? Чи не краще Вам, що, як видно, тут родились і тут виховані та покінчили вищі школи за тяжко запрацьовані гроші Ваших родичів-робітників, і самим відповісти? Тим покажете, якого Ви духа і що знаєте з історії визвольних змагань того народу, що дав Вам тих добрих батьків, що тяжко гарували, щоб „вивести сина“ на те, щоб було йому краще жити, та щоб допоміг потім своїм знанням роз-ту працю.

яснити українську правду в Америці, до чого батьки змагали, але не мали і не знали способу, як це робити. Якби був у Вас випростований хребет, себто характер, то не видержалиб, а відповілиб на такі калюмнії в такий спосіб, як це роблять інші добрі молоді американці з українського роду, намагаючись хоч тим відвдячитись своїм родичам за те, що їх „вивели в люди“. І якби був у Вас справжній американський дух свободи, то цілком певно не нарікалиб і не ждалиб, щоб хтось інший реагував, а взялиб самі за ту працю.

П. СТАСЮК

ПРОДАЄ:

Boiled Ham Sliced 53 cts. PER lb

Potato Salad 10 cts. PER lb

Salami (cooked) 30 cts. PER lb BY THE PCE

Boiled Ham Whole 46 cts. PER lb

124 First Avenue

Between 7th & 8th Sts.

New York City

It's the Sensational New **NORGE** with exclusive NIGHT-WATCH

Only Norgé has the new NIGHT-WATCH which automatically defrosts the freezer every night to give you more cold at less cost every day.

AUTOMATIC DEFROSTER.

Norgé has other exclusive features, too—Sealed Freezer for tasteless ice cubes, covered Goldpack fresh meat drawer, Hand-froster reservoir for defrost water, Quiet-fo Rollator Cold-Maker with Motor Cooler. You get more in a Norgé—we can prove it.

Model shown is S-663 Other models as low as \$119.95

SURMA 325 E. 14 ST., NEW YORK (BETWEEN 1st and 2nd AVE.)

Підприємство СУРМА рекомендує НОРДЖ Рефрижератори всім українцям тому, що НОРДЖ вживає найменше електрики по свідстві „CONSUMERS UNION“.

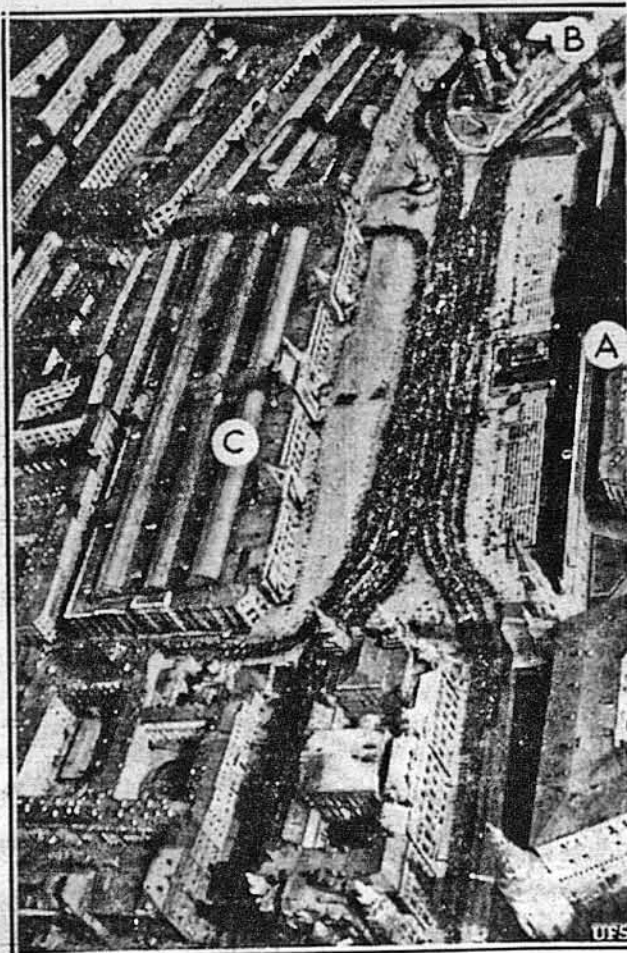
ПРОДАЄМО ЗА ГОТІВКУ І НА СПЛАТИ

В СУРМІ також можна купити: Машини до прання, машини до прасування, печі, радіо-комбінації і т. п.

Як потребуєте купити або маєте для нас знайомого купця, зайдіть з ним, напишіть або закличете: GRAMERCY 7-0729.

Слухайте Української Програми на Радіо СУРМІ кожної суботи від год. 4. до 4:30, станція WBNX, 1380 Kc.

SEE NORGE BEFORE YOU BUY!

ГНІЗДО ЦАРІВ І БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ДИКТАТОРІВ. — На світлинці бачимо Червону Площу і Кремль у Москві. А — це Кремль; В — катедра св. Василя; С — адміністративний будинок Червоної армії.

ЗАПОРОЖЖА

Написав А. Чайковський.

(9)

Х. Господарство на Запорозьких Землях.

Чим займалися січові товариші, про це вже була мова. На паланках жили хлібороби. Вони орали землю під хліб, заводили пасіки, будували млини, плекали садівину, випасали скот, займалися ловлею риби і полювали на всякого звіра.

Орання велося на дуже примітивний спосіб. Орали деревляним плугом, скородили деревляною бороною. Із збіжжя не сіяли зовсім жита, пшениці мало. Найбільше сіяли гречки, проса, півса, гороху, ячменю, кукурудзи. З огородини садили капусту, буряки, огірки, гарбузи та дині. Картоплі ще тоді не знали зовсім. Жито доставляли з Московщини.

Скотарство було у Запорозжів дуже невибагливе. Не знали і не годували кращої породи рогатої худоби і овець. Дарма, що козаки дуже любили крапаний смушок овецький, якого доставляли з Криму. Особливо смушки сині на шапки були дуже в моді. Запорозжів, хоч мали нагоду добути від татар таку породу овець, не годували їх у себе.

За Запорозжів як і всі українці любувалися в гарних конях. Здається, що в цілій Європі не було такої гарної породи коней, як на запорозьких землях за винятком Туреччини. Сприяли тому великі пасовиська, багато води

в річках та чудове українське підсоння. Коні жили найбільше часу в році на свіжому повітрі, паслися вільно і Запорозжів не брав коня до праці передчасно, поки кінь не виріс добре і не набрав сили. До виплекання гарної породи коней причинилися багато зносини Запорозжів з Туреччиною, де плекали теж гарну породу коней. За українським кінням їздили на Запорозжя кінці із західних країв та з Московщини. Запорозький кінь визначався швидкістю в бігу, витривалістю і великою інтелекцією. Запорозжів набав з кінем. Вичував його різких шук і привизував до себе мов вірну собаку. Тому в козацьких піснях і думах виступає Запорозжів з кінем, говорить до нього людською мовою, називає братом і товаришем, а вмираючи, дає йому різні довірчення начеб людини. Вірний той товариш сумує по втраті свого козака, сумує над трупом свого пана, а інколи і вмирає з туги на його могилі.

Правда, що в запорозькій військовій було більше піхотинців як кінноти, бо того вимагала воєнна тактика, однак кожний піхотинець „знався з кінем” і міг в потребі стати кіннотником, тому, що був козаком і від дитини любив коня.

Хто придивлявся до старин-

них грецьких виконалків, то бачив малюнки з життя скитів, котрі колись замешкували Україну. На тих малюнках видно, як старинні скити причують коней до різних шук. Видно, що і вони любувалися в конях, а та любов до коней перейшла в душу і кров українського народу і Запорозжів. А хібаж не помічаємо того самого і у решті українців, хочби і у нас галичан? Перед великою війною були в нас і то багато таких сел, де виводилися коні гарної породи. В тих селах, хто не мав бодай пари коней, не вважав себе господарем, лиш халупником. Іздити одним конем вважалося виставляти себе на посміховисько усього села. Так, мовляв, їздити жиди-мійли або мазіри, а не газди. Котрий мав лиш одного коня, сприявся з сусідом, щоб люде не сміялися. Даремно відзначалися голоси, що по селах за багато коней, що кінь здає хлопца, бо не все є в господарстві робота для коня, а годувати його треба. Та ті голоси нічого не помогли. Селянин, як лиш міг, без коня не витримав. Аж велика війна поклатла тому край, змешчала число коней воєнними реквізіціями.

XI. Торговля і гроші на Запорозжю.

Запорозжів вели торговлю з Московщиною, Польщею, Татарщиною і Туреччиною. Торговля була або замінна, або за готівку. Запорозжя продавало: скот, коні вівці, кози, рибу, мід та звірині шкури і коров'яче масло, за яким був великий попит на Крим від татар. То того ще через запорозькі землі йшли перевозів шляхи тих країв на південь або на північ. Ті купці платили Запорозжю за перевіз і перевозове мито. Чумацтво було тоді дуже розвинене. Великі чумацькі валки йшли на Крим, відкіля привозили сіль, кримські смушки, вино; з Туреччини привозили крицю та кращу зброю, з Московщини жито, горілку, з Польщі залізо, сукно, полотно, кремінь до рушниць, бруски до гострення кіс, папір. Чумакам видавали Запорозжів перепустки по турецьки. Другий уряд митний, вже татарський, був на перекопній шийці. Хто заплатив тут мито і добув перепустку, міг вже безпечно переїхати увесь Крим вздовж і півперек.

Другий торговий шлях йшов Дніпром на суднах. Товар привозили до Очакова, тут перекладали на турецькі торговельні судна і везли в Туреччину. Українські чумаки їздили аж до ханської столиці Бахчисарая, звідкіля привозили на Україну вовну, сапанці (там тоді були найкращі коженки). Цей крам перевозили чумаки не раз в Польщу та Московщину. З Очакова привозили чумаки на возах коріння, заграничні вина та горілки, шовкові тканини і багато вибагливі сидла. З таким самим крамом

НОВИЙ МІНІСТЕР ПРОПАГАНДИ. На місце попереднього міністра пропаганди, Дофа Купера, Вінстон Черчилль настановив „молодика”, 40-літнього Брендена Брейкена.

приїздили на Запорозжя турецькі, грецькі кінці аж до самої Січі. Іх судна ставали на Р. Підпільній.

На Запорозжю не було своїх грошей. В обігу були гроші сусідські тих країв, з якими вели торговлю. Найбільше було грошей московських і то мідяних по 5 копійок. Щоб мати запас золота в запорозькій скарбниці, видав останній кошовий Калнишевський приказ, щоб золоту монету, яка Запорозжюм доставляла, мінняли у скарбника на мідяки до звичайного обороту. Місцеву торговлю велося на січовому базарі, про що вже була мова. Тут треба ще згадати, що січові куріні вели на базарі в крамницях своїх торговлю на свій рахунок, незалежно від Січі і за це платили торговцям.

(Дальше буде).

СУДЯТЬ НІМЕЦЬКУ ПРЕСОВУ АГЕНЦІЮ

ВАШИНГТОН. — Перед окремим федеральним судом, де відбувається розправа проти німецької пресової агенції „Трансакс”, головним свідком був д-р Гуго Фернандес Артуїо з Монтевідео, Уругвай, який розказав про пропагандистську діяльність цієї агенції в Уругваї.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

По довший хвороби помер 19. липня 1941, в домі сина Теодора, 253 First St., Clifton, N. J., ГРИГОРІЙ ПИРІТКО.

Покійний родився 27. грудня 1864 року в селі Смеречне, повіт Коросно, Галичина. Приїхав до Америки в 1887 році. Вступив до У. Н. Союзу в 1896 році.

Брав живу участь в організації: Братства св. Андрія Первозванного в Нью-Йорку, де був одним з перших членів. Був першим організатором гр. мител. церкви св. Юрія на 20. ул., а яка тепер існує на Семі ул. в Нью-Йорку. Брав живу участь в комітеті і уряді церкви.

Прожив жонатим 47 років. Похований в глибокій смутку трьох синів: Михайла, Івана і Теодора, всі жонаті, і одну доньку Марію, заміжну Шумельда. Похована 12. липня в одному правнуку.

Похорон відбувся у вівторок, 22. липня, при участі членів Бр. св. Андрія Первозванного, відділ 66, У. Н. С. і родини, до церкви св. Юрія, а відтак на цвинтар на лінійній спочинок.

Хай ця американська прибра- на земля буде йому пером і віщо йому пам'яті!

Павло Зятин, рек. секр.

АПЕЛЬ ДО ПРЕЗИДЕНТА. Відпоручник К.Н.О. Лорен Гавзер, звернувся до президента, щоб той перебрав під заряд держави летунську фабрику в Бендес, Н. Дж., в якій вибух страйк. На світліні бачимо, як поліція перешукує кишені повертаючого до роботи робітника, щоб той не вніс до собою до фабрики якої зброї, або знаряддя, придатного до саботажів.

ТАРЗАН, Ч. 365. Чи властє це йому?

AGAIN AND AGAIN TARZAN SEIZED THE BARS. EACH TIME THE SLASHING KNIVES FORCED HIM TO TURN LOOSE.

Тарзан повторив це кілька разів: Він хапав руками за штаби і шби хотів перевернути клітку. Описля опускав штаби.

SOON ALL THE GUARDS WERE COLLECTED ON ONE SIDE OF THE CAGE.

Кожний раз дикуни пробували шарпнути йому ножем по пальцях. Водночас до нього прибігали ті сторожі, що були по другім боці.

THEN THE APE-MAN WHIRLED SUDDENLY TO THE OPPOSITE SIDE AND CLUTCHED THE BARS.

В той спосіб він їх усіх зібрав по однім боці. Тепер він скочив у другий бік і з цілої сили двинув вгору клітку.

WITH ALL HIS MIGHT HE LIFTED. SPEED WAS ESSENTIAL. IF HE FAILED, HE WAS DOOMED!

Клітка була тяжка. Але він мусів виконати цей рух в одній хвилині, ще заки дикуни не прибігли з іншого боку до нього.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛІДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЦІ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS.
PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1339
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS.
PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1339
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛІЙ ПОХОРОН в цію прегар- ную металеву труну, двома автом. маршинов. бальсмуванням, вкни- нанням Похоронного Дому і т. д. \$295.00

Все, чого треба, з виїзком одні- на й належності за церквою відправу в шентар.
S. KANAI KAIN
433 State St., Perth Amboy, N. J.
Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ЛИТВИН І СИН
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Обслуга шира і чесна
Main Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347
Branch office (Filial):
969 SOUTH BROAD STREET,
TRENTON, N. J.
Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребам по ціні так низькій як \$150
Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as \$150
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЯ ПОХОРОНАМИ в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦІХ
129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel.: Melrose 5-6577

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА”